De dorpsomroepers en hun plek in de geschiedenis van Zandvoort

1800

2000

Jacob Molenaar

Jan Snijer

Floris Molenaar Jac.Zn.

Floris Molenaar F.Zn.

Arie Paap

Klaas Zwemmer

Piet van der Veld

Klaas Koper

De dorpsomroepers en hun plek in de geschiedenis van Zandvoort

Samensteller:
Klaas Koper

Tekst:
Theo Hilbers

Technische uitvoering:
Aat Keur

Uitgegeven in 2001, limited edition

Inhoudsopgave

Voorwoord

Zandvoorts burgemeester samen met de deelnemers aan het omroepersconcours dat in 1996 werd gehouden.

"Hoort, zegt het voort"

Deze oproep wordt inmiddels alweer enkele eeuwen door de Zandvoortse omroepers gebruikt bij het bekendmaken van belangwekkend lokaal nieuws. Het boekje dat voor u ligt is veel meer dan een oppervlakkige bron van informatie; het beschrijft een deel van de lokale geschiedenis, en daarin de plaats van de omroepers. Alhoewel informatie en communicatie begrippen zijn die de laatste jaren een grote vlucht hebben genomen, het waren de lokale omroepen die al enkele eeuwen zorgden voor de verspreiding van het lokale nieuws. Zij speelden daarin een wezenlijke rol en waren de voorlopers van de plaatselijke media.
In de loop van de jaren hebben de omroepers een iets andere rol gekregen, maar tot op de dag van vandaag trekken zij veel aandacht. Wij mogen er trots op zijn dat onze huidige omroeper, Klaas Koper, ook op landelijk niveau een zo prominente plaats inneemt.
Het boekje dat voor u ligt geeft oude en nieuwe inwoners veel informatie over Zandvoorts verleden en heden. In die zin levert het een waardevol document op dat, gevoegd bij de al bestaande literatuur over Zandvoort, de moeite van het lezen waard is.

Graag beveel ik "De dorpsomroepers en hun plek in de geschiedenis van Zandvoort" van harte in aller aandacht aan!

M.R.van der Heijden
Burgemeester van Zandvoort

De dorpsomroepers en hun plek in de geschiedenis van Zandvoort

Zoals vele plaatsen in ons land, heeft ook Zandvoort een rijk verleden voor wat betreft de dorpsomroepers, in vroeger jaren ook wel "de klinkers" genoemd. In latere tijden werd het "de omklinkers". Bekend is dat in de jaren rondom 1800 - wellicht ook al eerder - zij in dienst waren van de plaatselijke reders en tot taak hadden aan de zeekant, "de Wurf", uit te kijken of de vissersvloot in aantocht was.

Deze vloot bestond uit platbodemschuiten, "bomschuiten", welke bij hoog water (vloed) zo vèr mogelijk het strand op voeren, zodat ze bij laag water (eb) droog kwamen te liggen en gelost konden worden. Wanneer de vloot in aantocht was, ging de dorpsomroeper zijn ronde doen. Door het slaan op de "klink", een grote koperen schaal, vroeg hij de aandacht van de visopkopers, meestal vrouwen, en hij sprak dan doorgaans de volgende tekst: "aldegeen die vis wil kopen komme naar zee". Het was de mededeling dat er op het strand vis te koop was. Bekend is, dat men in Zandvoort op zo'n moment onder elkaar zei: "de klink is gegaan", hetgeen voor de belanghebbenden reden genoeg was om naar het strand te gaan.

In vroeger jaren was de omroeper tevens visafslager (ook wel stokman genoemd) d.w.z. dat hij de vis, per afbod, voor de reder op het strand verkocht. De porties vis, "sneesies" genoemd, werden door middel van de mijnstok aangewezen en

hij begon met afmijnen, totdat één van de visvrouwen "mijn" riep. De snees was voor haar en werd direct met haar rode zakdoek afgedekt.

De vislopers, benaming voor zowel mannen als vrouwen, gingen met hun vis te voet door de duinen naar Bloemendaal, Heemstede en Haarlem, om de gekochte vis uit te venten.
De meeste oude omroepers hadden voordien ook zelf als visser op de bomschuiten gevaren en werden pas op latere leeftijd omroeper. Van Floris Molenaar Jac.zn. "De Bokkum" (sr.) is bekend, dat hij het vak van omroeper tot bijna zijn 80e jaar heeft uitgeoefend. De laatste omroeper in dienst van de reders was Arie Paap, "Stompie", tot ca. 1935.

Zandvoort heeft ook gemeentelijke omroepers gekend, dezen waren in dienst van de gemeente en riepen officiële boodschappen om. Hierbij valt te noemen de naam van Jan Snijer, "Lange Jan". Van 1935 tot 1965 had Zandvoort als dorpsomroeper Klaas Zwemmer, "Klaas de Zeebeer", die als kleine zelfstandige dit vak uitoefende. Zijn "roepen" waren doorgaans aanbiedingen van winkeliers, verloren voorwerpen en ook aankondigingen van noodslachtingen. Klaas Zwemmer was de laatste omroeper die dit werk beroepsmatig heeft gedaan. Met alle huidige moderne communicatietechnieken heeft men geen behoefte meer aan een beroepsmatige dorpsomroeper.
Toch hebben deskundigen al een aantal jaren geleden de stelling verkondigd, dat het beroep van dorpsomroeper uit het oogpunt van de communicatieleer buitengewoon belangrijk is. In dat verband kan misschien ook genoemd worden de "tamtam" uit de Afrikaanse landen.

Het is de verdienste van de Zandvoortse Folklorevereniging "De Wurf", dat zij bij al haar optredens nog een dorpsomroeper zijn roep laat doen. Mede daardoor is het begrip dorpsomroeper in de Zandvoortse gemeenschap levend gebleven. Het gemeentebestuur van Zandvoort heeft in 1994 de heer Klaas Koper als "onbezoldigd ambtenaar" in de functie van dorpsomroeper benoemd. Zijn werk bestaat in hoofdzaak uit het aankondigen van evenementen, voorstellingen, trouwerijen enz. Als lid van de Eerste Vereniging Stads- en Dorpsomroepers Nederland vertegenwoordigt hij de badplaats tijdens nationale en internationale concoursen. Bij het samenstellen van dit boekwerk werd van diverse zijden hulp geboden, zodat het mogelijk was een lijst samen te stellen van personen die ooit in Zandvoort het beroep van omklinker/omroeper hebben beoefend. Van een aantal van deze personen zijn slechts enkele gegevens bekend. Aangenomen moet worden, dat dit overzicht niet compleet is.

Piet Waterdrinker als gelegenheidsomroeper bij "De Wurf".

Jacob Molenaar "De Puur"

De linkerfoto is genomen op wat men vroeger noemde het kerkeland achter de Nederlandse Hervormde Kerk, ook wel bekend onder de naam "het landje van Groen". De rechterfoto is genomen in het Kerkpad.

Jacob Molenaar "De Puur", leefde van 27-02-1817 tot 09-11-1904, visserman en dorpsomroeper zeker in de eerste helft van die eeuw. Hij droeg altijd een baaie "bouzee" met korte mouwen.
De hier getoonde foto's van Jacob Molenaar geven aan, dat de Zandvoortse dorpsomroeper ook al in die jaren als fotomodel beschikbaar was en ook verkrijgbaar op een ansichtkaart. Er valt nog te vermelden, dat het geslacht Molenaar al in het jaar 1500 in Zandvoort bekend was.

Als aanvulling nog een tweetal foto's van "De Puur" uit privébezit.

Jan Snijer "Lange Jan"

De linkerfoto is genomen in de Poststraat met op de achtergrond de Hogeweg, de rechterfoto is genomen op een niet meer bestaande situatie in de Pakveldstraat. Het origineel van de rechterfoto is als schilderij te zien in het Zantvoorts Museum.

Jan Snijer "Lange Jan", leefde van 03-05-1835 tot 15-05-1920, hij werd dus 85 jaar oud en in zijn eigen levensbeschrijving staat, dat de baker dacht: "dat kind haalt het niet lang". Hij werd van klapperman tot omroeper bevorderd en toen hij op 1 januari 1914 daarmee stopte, had hij dit werk 55 jaar gedaan.
Er is over deze legendarische figuur uit de Zandvoortse samenleving bij leven en daarna heel veel gesproken en geschreven. In zeer kort bestek wordt op navolgende pagina's het een en ander gemeld.

Kenmerkende foto van "Lange Jan", een rijzige heer genietend van zijn "lange Goudse". Foto uit het Spaarnestadarchief.

Lange Jan, de Zandvoortsche Omroeper

Bovenstaande regel is de titel van een artikel dat ooit gepubliceerd is in het niet meer bestaande geïllustreerde weekblad "Het Leven", uitgave voorjaar 1914. Het blad verscheen in die tijd alleen op dinsdag in Amsterdam. Een jaarabonnement koste toen *f* 5,-. Zoals al gemeld, al bij leven werd er over deze bijzondere Zandvoorter geschreven.
Per 1 januari 1914 werd Jan Snijer gepensioneerd als dorpsomroeper, en had hij deze functie vijfenvijftig jaar vervuld, aanleiding voor de redactie van genoemd blad om aandacht aan deze man te besteden. Op deze pagina vermelden wij een aantal citaten uit dat artikel, waarbij dan allereerst de vraag aan de lezers van toen of men Lange Jan wel kende..
".. Voor die wel eens in Zandvoort is geweest - en wie is dat niet - is het vrijwel een onmogelijkheid, Lange Jan niet te kennen, want hij was een figuur, een type, nog overgebleven uit den ouden tijd, toen Zandvoort nog niet de mondaine badplaats was , die zomers duizenden tot zich trekt.."
"..Zoo'n man nu is Lange Jan, een man van kolossale lichaamsbouw, die, niettegenstaande zijn negenenzeventig jaren, nog altijd kaarsrecht loopt, hoewel hij in zijn leven al heel wat achter de rug heeft.."
"..Als men hem daar zo ziet staan, fier opgericht, dien vader van achttien kinderen, dan zou men hem niet aanzeggen, dat hij zooveel vermoeiende en soms gevaarlijke betrekkingen heeft waargenomen, sedert hij op 18-jarigen leeftijd in gemeentedienst kwam.."
"..Lange Jan is alles geweest in Zandvoort, zeggen ze daar, alles, behalve burgemeester.,"
".. Zijn eerste betrekking bij de gemeente was assistent van den gemeentecommies, wat hij in 1843 werd op het vorstelijk salaris van twintig gulden per jaar.."
"..Een van de eerste bijbaantjes, die hij kreeg, was dat van klokopwinder bij de Protestansche kerk, waardoor zijn inkomen met vier hele guldens per jaar werd vermeerderd .."
Mocht het gebeuren, dat bij deze klus de klok eens een paar minuten scheelde,
".. dan kreeg hij het te kwaad met den dominee, die meende, dat hij voor die vier gulden toch wel goed werk kon eischen en zich niet geneerde om Jan, al was het ook 's avonds tien uur, bij zich te laten komen om hem om zijn onnauwkeurigheid te onderhouden.."
"..Maar nog vond Lange Jan zijn inkomen niet groot genoeg en achtereenvolgens werd hij omroeper (weer drie gulden per jaar er bij), nachtwaker (dat wat meer gaf), doodgraver, lantaarnopsteker, torenvlag-uitsteker, klokkenluider, koster in de kerk en kustlichtontsteker.."
"... van enkele geniet hij nu een klein pensioentje, dat echter alles bij elkaar geteld, de *f* 400,- nog niet kon halen.."
"..Als nachtwaker had hij het ontzag er in onder de Zandvoortsche uitgaanders, die 's nachts laat thuis kwamen en dat niet altijd even bedaard deden. Maakten ze het Jan wat al te bont, dan liet hij ze maar eens *aan de klap ruiken*, dat bekende houten instrument, dat de nachtwakers vroeger altijd met zich omdroegen.." Dat het *laten ruiken* niet steeds even zachtzinnig gebeurde, bewijst wel het feit, "..dat geen Zandvoorter in die dagen voor iets meer respect had, dan voor de *klap* van Lange Jan.."
"..Als hij om elf uur zijn *ellef uren heit de klok; de klok heit ellef* had geroepen en om middernacht ook nog eens de bewoners er aan had herinnerd, dat het twaalf uur was, dan moest het verder rustig blijven op straat, want anders........"

De redacteur van het genoemde blad "Het Leven" laat dan weten, dat op deze manier de Zandvoorters Jan Snijer "Lange Jan" kennen..
"..Maar de vreemdelingen, de badgasten, kennen hem anders; die kennen hem meer in zijn functie van omroeper, die hij 1 januari (1914) na haar vijfenvijftig lang vervuld te hebben heeft neergelegd..".En in het blad komt dan de beschrijving van zijn optreden als omroeper.
".. Daar kwam hij aanwandelen, zijn lange figuur statig opgericht, sigaar in den mond. Als hij stil stond verzamelden zich, attent gemaakt door twee slagen op de koperen *klink* de menschen om hem heen; langzaam werd de sigaar, nadat hij er eerst nog een flinke haal aan had gedaan, uit den mond genomen, en dan volgde de een of andere bekendmaking, bijvoorbeeld een aankondiging van een vischverkoop: *al wie gerookte pieterman koopen willen, komen bij Schele Gijs*. En alsof hij bang was, dat hij ze anders niet op zou krijgen, ging onmiddellijk de sigaar weer in de mond.."

"..Niemand zal hem meer zien omroepen, want sedert 1 januari (1914) is hij ook in deze functie gepensioneerd, en van al zijn baantjes heeft hij op het ogenblik nog maar alleen dat van klokopwinder, dat intussen ook een gemeentebetrekking is geworden.."
Voor zijn grote verdiensten voor Zandvoort zou men een feest gaan voorbereiden, dat "...zal klinken als het bekken uit zijn omroeperstijd.."

Een foto van "Lange Jan" in actie in oude Noordbuurt. De oude vrouw is Aaltje Koper-Molenaar, de overgrootmoeder van Klaas Koper, omroeper anno 2000.

Gedenkschrift van Jan Snijer

Bij het samenstellen van dit historisch overzicht, handelende over de dorpsomroepers van Zandvoort, werd opgemerkt, dat Jan Snijer ook zélf een aantal gebeurtenissen uit zijn leven op papier heeft gezet.

No 1.
Jan Snijer geboren in 't jaar 1835 den 3de Mei
en ten doop gehouden door mijn Peete Mutje Snijer
den huisvrouw van Jan Groen, later koster der N.H. Kerk
(Dit bovenstaande is mij verteld; ik zelve ben er bij gewees
en vergeeten)

Na enige speurwerk kwam dit schrijfwerk boven tafel, hetgeen hijzelf "Gedenkschrift" noemt op de laaste van de 66 beschreven bladzijden. In een zeer regelmatig handschrift, waarbij men bij het lezen nú beseffen moet, dat het gaat om een stijl en een schrijfwijze zoals deze honderd jaar terug gebruikelijk waren, hetgeen op bepaalde momenten zijn problemen, maar wel ook zijn charme heeft.
Het verhaal gaat dan over zijn jonge jaren als een zwak kind, dat getroffen is door de Engelse ziekte (waarbij door een gebrek aan vitamine de beenderen zacht blijven). Het gevolg was dat hij pas op zijn derde jaar een beetje begon te lopen. Hij beschrijft het schoolbezoek met het leren van de letters: Spa = a, Slee = e, Nu = u, enz. "...*ik moest er ook bij staan en goed opletten en was spoedig wijs..*". In vele gevallen schrijft hij in de derde persoon en er staat dan:
"*..Jan wilde wat verdienen voor zijn Grootje..*".
Zoals in vele gevallen in die tijd ging hij als 11-jarige knaap naar zee. De proefreis was er een met zware storm waarbij o.a. de mast brak.
"*..Dien nacht, den eersten heb ik nooit vergeeten..*".
Een beschrijving uit die tijd is gelijk wat algemene geschiedenis wanneer er te lezen valt, dat zijn vader 11 jaar lang soldaat was geweest en in 1830 "*.. noch weer er bij teekende zoo lang de oorlog met Belge duurde het vrijwilligers kruis voor moed, belijd en trouw had..*" . Hij liet de zee de. zee en op 15-jarige leeftijd moest hij mee naar het land om te leren spitten en planten.

Lange Jan voor de woning welke hij eens voor Dominee Hulsman aankocht.

Het is ondoenlijk om in zo'n kort bestek ruim uit dit gedenkschrift te citeren. Door het helpen van zijn oom de koster, nam hij deze baan over. De man was ziek, "*.. de dokter dacht dat het de teering (tbc) was..*". Deze ziekte wordt bij herhaling in zijn geschrift genoemd. Dat overkwam ook de broer van een meisje dat hij in de winter van 1857 op de slee meenam. Aandoenlijk is het hoe hij dan de echte kennismaking heeft beschreven. "*.. Onzen kennismaking begon, en de zóó vertrouwelijke gesprekken en het lieven opzien tot mij die zagte gloed gaven bij mij een ommekeer niet te beschrijven. En de zéé gedachten vloden. En toen gevoelde ik mij eerst gelukkig.*". Zij was 17 jaar, inmiddels wees, en had een onvriendelijke oom als voogd, reden genoeg voor Jan om met haar te trouwen.
Hoewel bekend is, dat Jan Snijer 18 kinderen heeft gehad, wordt er maar op één bladzijde iets in die richting beschreven en dat is dan, dat hij gelukkig was met de geboorte van de eerste dochter. Jan Snijer, zolang aan de Ned.Herv.Kerk verbonden als koster had veel contact met de verschillende predikanten die er geweest zijn. Ds.C.Swaluë 1837-1882; ds.L.Heldring 1882-1888; ds.O. Schrieke 1888-1890; ds.C.Barneveld 1891-1894; ds.G.Hulsman 1894-1903 en ds.G.Posthumus Meyjes 1894-1923. Het is verwonderlijk, dat hij deze laatste niet vermeldt, hoewel hij deze toch zes jaar heeft gediend.

Dat gaat ook op voor de burgemeesters uit zijn tijd, met wie hij te maken had door zijn verschillende functies. J.v.d.Mije 1837-1866; J.R.Boerlage 1870-1885; P.N.van Doorninck 1885-1887; Mr.P.N.Engelberts 1887-1892 wordt nergens vermeld; B.Th.A. Westerouen van Meeteren 1892-1895 en J.Beeckman 1896-1925. Ook de laatste komt in zijn geschrift niet voor maar deze was wel de ere-voorzitter van de huldigingcommissie.

De huldigingcommissie, nadat op 1 april 1914 Jan Snijer zijn laatste functie van klokopwinder had neergelegd. Voorste rij van links naar rechts: J.Beeckman, burgemeester; Jan Snijer; P.L.de Vries, gemeentesecretaris; Daarachter van links naar rechts: H.C.Voet, gemeenteontvanger; C.v.d.Werff "meester Kees"; Ant.Bakels, winkelier en W.H.Driehuizen, hotelhouder. De heer J.L.C.Kotting staat niet op de foto, hij was de initiatiefnemer tot het vormen van de commissie .

Het zou plezierig zijn geweest om ook wat persoonlijke ervaringen van hem te kunnen lezen over zijn werk als omroeper. Bij het overlijden van zijn vader neemt hij het ambt van nachtwaker over en in één regel staat er, "*..en werd ook Dorpsomroeper met salaris van f 3- Drie gulden per jaar..*"

Een der burgemeesters rookte niet en gelastte Jan om zijn sigaar weg te gooien toen hij daar rokende bij hem naar binnenstapte, hetgeen tegen de zin van Jan was. Hij schrijft daarover: "*.. zou jij denken een kostelijke sigaar van twee Centen weg te gooien, Jan 't moet, wat zou gij lachen als ik dat deed ik zal hem wel om 't hoekje leggen maar niet verder..*"

Dominee Hulsman liet hem weten, dat hij graag het middelste huis (café De Zon) wilde hebben. Jan ging naar de eigenaar en gaf te kennen, dat hij dat bewuste huis wilde kopen met daarbij de mededeling omdat het op de plek staat waar hij geboren was. De koop wordt gesloten tot verbazing van dominee Hulsman, die op dat moment geen geld beschikbaar had. Het komt toch voor elkaar en dat is dan het begin van "Ons Huis" op het Dorpsplein. Het is bekend, dat in genoemd pand vele activiteiten ten bate van de Zandvoortse gemeenschap hebben plaatsgevonden (*zie foto pagina 15*).

Diverse keren is Jan het slachtoffer geweest van laster, zelfs zo dat het ondermijnend was voor de gezondheid van zijn vrouw. Het werd zelfs zo gebracht, "*.. of het van de Predikant uitging..*". Daarop schrijft deze zeer gelovige man, "*.. En daar dank ik noch mijn God voor dat het haar op haar sterfbed noch geopenbaard is mijn lot en de verstandhouding met de Predikant..*".

Het slot van genoemd gedenkschrift is ook een dankbede aan zijn God, "*.. Want ware hij niet met mij geweest, ik ware in mijn drink reeds lang vergaan..*".

Het geheel was voor de samenstellers van dit overzicht zeer waardevol om op deze wijze van die bijzondere Zandvoorter kennis te nemen. Het was ook belangrijk genoeg om een en ander in dit totaal overzicht te vermelden.

Als illustratie bij de teksten uit het gedenkschrift van Jan Snijer geven wij enkele regels uit dit merkwaardige werkstuk. Allereerst enkele regels waarmee Jan Snijer zijn verhaal begint (*zie foto pagina 15*) en hieronder een drietal regels waarin hij vermeldt, dat hij omroeper werd.

28

Ik werd in de plaats mijn Vader als Nachtwaker aan benoemt
tegen dat hooge loon van een honderd Vijftig gulden en daarvan
de helft af voor mijn Moeder dat was om de Drie maanden een

De beeldjes bij het Zandvoorts Museum van Floris en zijn vrouw Arendje van der Mije.

Floris Molenaar Jac.Zn. "De Bokkum" sr.

Floris Molenaar Jac.Zn. "De Bokkum" sr. tijdens zijn ronde.

Floris Molenaar Jac.Zn. "De Bokkum" sr. (een zoon van "de Puur") leefde van 20-01-1841 tot 24-12-1927. Toen deze man geboren werd, had Zandvoort een inwonertal van ± 1.100. (01-01-2001 ± 16.000) Deze Floris en zijn vrouw Arendje van der Mije, kunnen we alle dagen als beeldjes bekijken voor het Zandvoorts Museum. Voorheen was dit pand een verzorgingshuis voor ouderen. Op 4 november 1972 zijn deze beeldjes, vervaardigd door de beeldhouwster Beb Sturm-van den Bergh, onthuld door een achter-achter kleinzoon ook met de naam Floris. Bij de onthulling van die beeldjes heeft een kleinzoon een dankwoord gesproken en daarvan is de laatste zin die hij sprak nog bekend: "Laet ons welwezen met elkander". Het was de vaste groet wanneer in vroeger jaren de Zandvoortse vissers met hun bomschuiten naar zee gingen.

Het ambt als dorpsomroeper werd ook wel gecombineerd met de functie van afslager bij de visverkoop op het strand. Hier een duidelijk beeld van "De Bokkum" sr. met zijn mijnstok waarmee de "sneesies" werden aangewezen.

"De Bokkum" sr. had samen met zijn vrouw Arendje van der Mije in de zomertijd een handkar met fruit - aan de voet van de bekende Strandweg. De heer met hoed is de Duitse keizer Wilhelm II, die in de jaren dertig regelmatig een bezoek aan Zandvoort bracht bij zijn vriend E.Baron van der Heydt en dan verbleef in de villa "Muluru".

Floris Molenaar F.Zn. "De Bokkum" jr.

Floris Molenaar F.Zn.
die in het dorp zijn boodschap "roept".

Floris Molenaar "De Bokkum" jr. leefde van 04-03-1882 tot 19-02-1963 en was de derde omroeper op rij van het geslacht Molenaar. Te noemen: Jacob Molenaar "De Puur", Floris Molenaar "De Bokkum" sr. en de hier genoemde Floris Molenaar "De Bokkum" jr. Deze laatste is onder de Zandvoortse bevolking minder bekend. Dankzij zijn zoon Georg, die foto's bezat van alle drie generaties omroeper Molenaar, konden ook zijn naam en foto in dit overzicht van Zandvoortse omroepers worden opgenomen.

"De Bokkum" jr. samen met zijn vrouw Betje Mulder waren de eerste in 1947, die een huisje in het Gasthuis Hofje betrokken. Op de foto zijn de poort en het klokkentorentje duidelijk zichtbaar.

Arie Paap "Arie Stompie"

Arie Paap tijdens zijn rondgang als omroeper, hier in het Achterom.
Foto uit het Spaarnestadarchief.

Arie Paap "Arie Stompie", leefde van 12-07-1889 tot 17-08-1942 en was één van de 12 kinderen van Willem Paap (Stompie) en Marie (Mie) Zwemmer. Bij zijn geboorte had hij al enige gebreken, zoals een kort en krom rechterbeen alsmede een slecht oog. Dit oog is later door een glazen oog vervangen. Arie Paap was de laatste afslager/omroeper in dienst van de reders tot ca. 1935. Nadien is hij strandpachter geweest en had hij een strandtent op de plaats van het huidige paviljoen no.11, samen met zijn broer Jan. Arie Paap is in Haarlem overleden.

De laatste Zandvoortse afslagerlomklinker van vis, Arie Paap (Stompie) omstreeks 1935. Naast hem ziet u Jacob Schilpzand (Felix), daarachter twee mandestoelen. Ook dit strandmeubilair is reeds enige jaren van het strand verdwenen (op enkele uitzonderingen na, als blikvanger).

Klaas Zwemmer “Klaas de Zeebeer”

De foto is genomen op het Zwarte Veld voor zijn woning. Wellicht vanuit zijn jongere jaren toen hij nog niet zijn werk als omroeper in een invalidenwagentje deed.

Klaas Zwemmer “Klaas de Zeebeer”, leefde van 16-01-1898 tot 11-05-1970. Deze man moet ongetwijfeld bij de oudere Zandvoorters bekend zijn. Hij was een man met een enorm stemgeluid. Naar eigen zeggen een erfenis van zijn moeder. In de oorlogsperiode (1940-1945) kreeg hij een zenuwverlamming waardoor hij was aangewezen op een invalidenwagentje.
Er bestaat nog een geluidsbandje waarop hij (overigens heel moeilijk) is te horen. Voor een ruimere beschrijving van deze omroeper zie volgende pagina.

Hierbij afgedrukt een in 1963 gepubliceerd krantenartikel.

Zandvoort wordt een traditie armer

Omroeper Klaas Zwemmer legt 1 September zijn functie neer

Zijn stentorstem zal niet meer gehoord worden

Tot de typische Zandvoortse figuren, die in het dorpsbeeld van de badplaats een markante plaats in nemen behoort ongetwijfeld de dorpsomroeper, de heer Klaas Zwemmer. Gezeten in een invalidenwagentje reedt hij dagelijks het dorp rond om na bekkenslag met een stentorstem de berichten om te roepen welke men hem heeft opgedragen. De mededeling, dat de heer Zwemmer op 1 september 1963 zijn omroepbekken met bijbehorende stok aan de wilgen ging hangen, was aanleiding om een praatje te gaan maken met deze functionaris.

In zijn vriendelijke woning aan de Koningstraat was de ontvangst. Aan de muur hing de spreuk "Een Christen zonder gebed is een Christen zonder kracht"; een bewijs voor een goede religieuze opvatting welke in dit huis heerste.

Op de vraag, waarom de omroeper zijn taak wil neerleggen antwoordde hij je krijgt er de zenuwen van meneer! Zandvoort wordt zó groot, dat het onmogelijk wordt om de gehele gemeente te beroepen. Hij moet dan 140 maal stil houden om zijn bericht te lanceren. Als hij zich alleen tot de bebouwde kom beperkt komt hij nog tot 80 "roepen". Dat de omroeper niet alleen een stalen stemgeluid, maar ook een ijzeren geheugen had, blijkt wel hieruit, dat hij de berichten steeds uit het hoofd riep. Het grootste aantal berichten dat hij in één reis annonceerde bedroeg tien en allemaal zonder papier! Alleen woorden in vreemde talen liet hij zich fonetisch op papier voorschrijven om tot een juiste uitspraak te komen.

Tijdens het gesprek viel het op de goede articulatie van de heer Zwemmer; toch ontving hij nimmer spraakles en hij heeft zich evenmin op de zang toegelegd. Ongetwijfeld zou hij een voortreffelijke heldentenor geworden zijn.

Zijn stemvolume heeft onze omroeper waarschijnlijk van zijn moeder geërfd. Want de heer Zwemmer vertelde dat het gebeurd was dat zijn moeder op de Kleverparkweg te Haarlem haar vis "uitriep" en dat zijn vader, die aan de spoorlijn bij Overveen werkte, haar kon horen! Maar, zo zei onze zegsman, ze had toen de wind mee!

De heer Zwemmer heeft een arbeidzaam leven achter de rug. In zijn jonge jaren hielp hij zijn ouders in de aardappelcultuur. De Zandvoorterse duinaardappels werden toen nog veel geteeld en zij waren in Haarlem en omgeving zeer gewild. In de stille tijd werkte hij als nachtwaker bij de nachtveiligheidsdienst in Aerdenhout. Overdag verzorgde hij nog een omvangrijke krantenwijk.

In 1925 kwam de functie van dorpsomroeper vacant en uit zes sollicitanten werd de heer Zwemmer door de burgemeester en wethouders in die functie benoemd. Deze combinatie

van functies maakte, dat er van slapen niet veel terecht kwam. In 1930 zei dokter Gerke tegen de heer Zwemmer, "ik schouw je waar, dat hou jij niet vol". Hij moest toen zes weken rust houden maar na één week had hij daar de brui al weer aan gegeven.
Wat de aard van zijn berichten betreft: verloren en zoekgeraakte voorwerpen maakten daar een groot deel van uit en met trots vertelde de heer Zwemmer dat ongeveer tweederde deel daarvan terecht kwam! Een bijzonder geval was dat van een Engels meisje van vier jaar dat zoekgeraakt was. Haar signalement werd door de heer Zwemmer omgeroepen en uit nieuwsgierigheid liet een chauffeur zijn auto stilhouden om het bericht te kunnen horen. De man dacht hieraan al niet meer, tot hij in Aerdenhout voor de spoorwegovergang moest wachten. Zijn aandacht werd toen getrokken door een meisje dat daar alleen op een bank zat en aan het signalement beantwoordde. Het kind was toen spoedig weer bij haar ouders terug! Aan het radioprogramma dat de K.R.O. destijds uitzond over het beruchte en beroemde "Ding" werkte onze omroeper ook mee. Zijn aankondiging van de komende gebeurtenissen vormde de opening van het programma.
In 1943 werd de heer Zwemmer door een zenuwverlamming getroffen en sedertdien is hij invalide; hij bleef aanvankelijk nog de kranten bezorgen, maar op 65 jarige leeftijd werd ook de functie van omroeper te zwaar. In de gemeenteraad is de vraag gesteld of er een opvolger voor de heer Zwemmer zal komen, maar hierop is niet veel kans. Een oude Zandvoortse traditie zal dus verdwijnen.

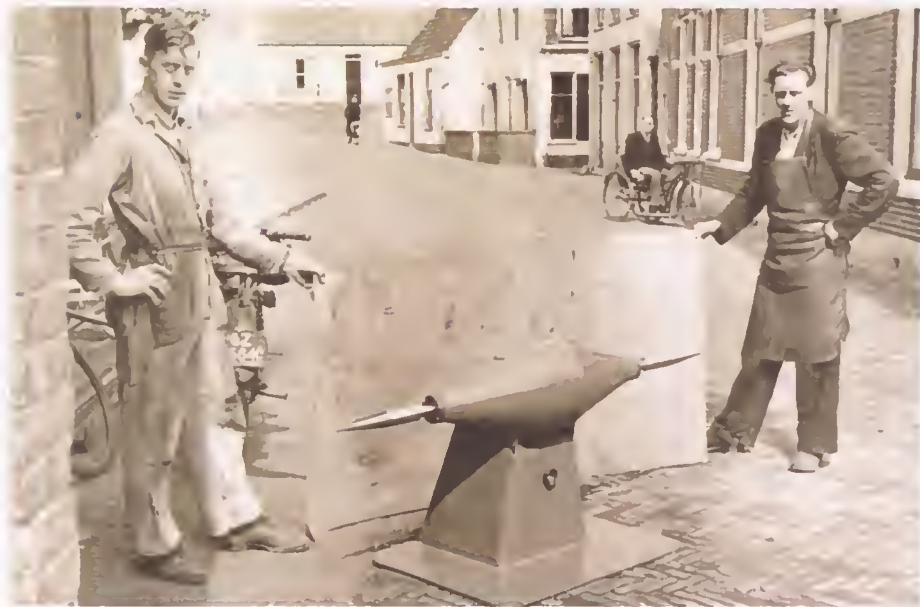

Foto van het Gasthuisplein, met op de voorgrond 2 werknemers van smederij Versteege: links Gerard Loos en rechts Piet Blom. Op de achtergrond voor het huidige Zandvoorts Museum Klaas de Zeebeer in zijn invalidenwagentje zoals hij bij vele Zandvoorters bekend was.

Piet van der Veld samen met zijn vrouw (tante) Pietje van der Meij in oud-Zandvoorts kostuum, zoals zij vele jaren actief zijn geweest bij folklorevereniging "De Wurf".

Piet van der Veld "Piccolo"

Piet van der Veld in zijn rol als omroeper.

Piet van der Veld "Piccolo", leefde van 04-08-1902 tot 14-05-1989. Als kleine jongen had hij écht een klein postuur, een van de leraren van de gymvereniging O.S.S. noemde hem meteen al "Piccolo," en die naam heeft hij zijn hele leven lang gehouden (overigens, alle vrachtauto's van het vrachtbedrijf Van der Veld dragen de naam Piccolo). Als lid van de folklorevereniging "De Wurf" deed hij vele jaren mee, en hij was de man die met de klink liep en dan riep: "Al degeen die garnael wulle kope, komme aan zee". Burgemeester H.Machielsen heeft hem op het Raadhuisplein vóór het Raadhuis officieel als dorpsomroeper uitgeroepen. Hij werd 87 jaar.

Piet van der Veld begon op 26-jarige leeftijd met zijn vrachtbedrijf, nu bekend onder de naam Fa.v.d.Veld, en zoals toen algemeen gebruikelijk was werd alle vracht met paardentractie vervoerd. Na de officiële inschrijving bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken werd overgestapt op gemotoriseerd vervoer met de aanschaf van een T-Ford, laadvermogen één ton en toen nog enkel lucht achter. Zijn hele leven bleef hij klein van stuk en de naam Piccolo werd zo vertrouwd in de Zandvoortse samenleving, dat de vier kinderen uit zijn huwelijk al werden aangeduid met: "Oh, dat is er een van Piccolo".

In elk vrachtbedrijf is het doorgaans hard en lang werken en dat was ook het geval bij Piet van der Veld. Bekend is zijn werk in de jaren vóór 1940 toen hij van de steenfabriek in Hillegom stenen moest vervoeren naar bouwwerken in Haarlem-Noord. En dat ging dan voor de prijs van *f* 1,25 per duizend stenen. En als men dan per dag twee vrachten kon doen, was er een rijksdaalder verdiend. Maar let op, dan waren ze wel met twee personen. Een heel oude Zandvoorter kon het verhaal vertellen van een knecht die bij Piccolo zijn rijbewijs haalde.

Met de vrachtwagen vol stenen kwam men bij de examinator. "Moet je met deze wagen afrijden?" was de opmerking van de man. Baas Piet wilde geen tijd verliezen en daarom werd voor deze mogelijkheid gekozen. "Nou, rijd maar de straat uit, de brug over en dan het blok om", was de opdracht. Op deze wijze werd binnen vier minuten het gewenste rijbewijs verkregen. De tijden zijn duidelijk anders!

Met tranen in de ogen mocht oude Piet het meemaken, dat zijn zoon Bert in de zeventiger jaren zijn eerste grote oplegger kocht, 380 pk, laadvermogen 30 ton, en als eerbewijs aan zijn vader deze en alle wagens daarna de naam Piccolo meegaf. Het was voor de hele familie een zeer spannend moment.

Klaas Koper *"Zandvoorter van het jaar 1995"*

Klaas Koper op het Raadhuisplein in Zandvoort (foto links). Na het behalen van het kampioenschap van Nederland in 2000 te Joure poseert hij met Frans Scheffer uit Erichem (r.) 2e plaats en Harmen de Vries uit IJlst (l.) 3e plaats. Foto links: United Photos De Boer.

Klaas Koper, is geboren op 01-07-1930 en hoopt nog lang te leven, begon 7 juli 1994 op verzoek van de Zandvoortse Stichting Strandkorrels, als omroeper van Zandvoort. In dat jaar werd hij lid van de Eerste Vereniging Stads- en Dorpsomroepers Nederland. Ter gelegenheid van het eerste door deze vereniging in Zandvoort gehouden concours in 1996, werd bij de officiële ontvangst op het gemeentehuis, Klaas Koper door burgemeester M.R.van der Heijden als onbezoldigd ambtenaar benoemd in de functie van Zandvoorts gemeentelijk omroeper. Als deelnemer aan een aantal landelijke concoursen behaalde Klaas Koper diverse kampioenschappen: 1996 Kampioen van Noord-Holland; 1998 kampioen van Gelderland, Zuid-Holland en Kasteel Staverden; 2000 Kampioen van Friesland en Nederland; 2001 Kampioen van Zuid-Holland, Overijssel, Noord-Holland en Nederland.

Als er gesproken wordt over Klaas Koper en zijn plek in de samenleving, dan moet daar meteen bij vermeld worden, Klaas en zijn fiets. De liefde voor het fietsen heeft hij wel zijn hele leven uitgedragen. Als jongeman in de jaren 1950 en verder werd deze passie uitgevoerd in het wedstrijdfietsen en dan bij de club HSV "De Kampioen" uit Haarlem, hetgeen hem in 1952 het algemeen clubkampioenschap opleverde. Als hoofduitvoerder bij een groot landelijk isolatiebedrijf, heeft hij ruim 10 jaar mobiel buiten Zandvoort geleefd en was onder meer betrokken bij de bouw van de Velser-, IJ-, Coen-, Schipholtunnel alsmede de 2e Scheldetunnel in Antwerpen en de BergIseltunnel in Innsbrück.
Bij terugkomst in zijn geboorteplaats heeft hij zich zeer verdienstelijk gemaakt bij vele festiviteiten en evenementen. Hierbij te noemen: strandloop, midzomernachtloop, Koninginnedagestafette, vele fietstochten en in dat verband de 5-jaarlijkse fietstocht naar Wageningen op 5 mei voor het ophalen van het Bevrijdingsvuur.
Grootse momenten hebben hij, en vele plaatsgenoten beleefd, bij de Zandvoortse deelname aan de NCRV Zeskamp, voor Klaas als deelnemer/trainer bij het onderdeel trapkar. Na rugklachten kon hij zijn dagelijkse loopbaan omzetten als beheerder van het Cultureel Centrum, waarna hij op 61-jare leeftijd met de VUT ging. Dit laatste heeft hem niet belet om te fietsen: in tegendeel: zo werd hij in die kringen landelijk bekend als commissievoorzitter en hoofdbestuurslid van de Nederlandse Toer Fiets Unie, hetgeen onder andere met zich meebracht de organisatie van toertochten in geheel Europa en Israël.
Het was echter niet alleen het fietsen wat zijn hart gestolen heeft, zo was hij 25 jaar betrokken bij de jaarlijkse intocht van St.Nicolaas (hoofdpiet) en het pak van de Kerstman paste hem ook.

Voor de vele activiteiten op meerdere terreinen werd hij ook onderscheiden. Zijn Toerclub RTC Olympia uit Amsterdam benoemde hem in 1981 tot lid van verdienste en in 1998 tot ere-lid. De lezers van het Zandvoorts Nieuwsblad en de luisteraars van de Zandvoortse omroep ZFM, verkozen hem tot Zandvoorter van het jaar. De bekroning op dit alles was de Koninklijke Onderscheiding in 1999 tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau. Een omroeper als ridder Zandvoort waardig.

In 2000 nog steeds actief op de fiets. Samen met zijn echtgenote in Spanje.

Tenslotte

Het zal ook voor de lezers van dit overzicht opnieuw weer duidelijk zijn geworden, dat reeds honderden jaren het Zandvoortse vissersvolk met zijn bomschuiten er opuit trok, om al of niet met grote vangst huiswaarts te keren.

In al die tijd werd er door de reders een stokman ingehuurd om de sneesies op het strand af te mijnen. Deze stokmannen, die in vele gevallen ook de functie van omroeper/omklinker hadden, hebben wij getracht grotendeels te achterhalen. Een aantal hebben wij kunnen vinden en voor zover zij niet in het totale overzicht zijn opgenomen, geven wij hier nog eens de namen. Met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid daarbij de juiste volgorde in tijd waarin deze mensen hebben geleefd.

Willem Paap, (1753-1839) omklinker; **Jacob Paap**, **"Sijmpie"**, stokman in 1827; **Cornelis Zwemmer**, omklinker in 1854, ook vuurbaakstoker; **Jan Slagveld**, **"de Kur"**, stokman en klinker; **Jacob Kerkman**, omroeper in 1890 (hij was de vader van de bekende schipper van de reddingboot "Janbroer"; **Arie Koper**, stokman en klinker.

Wij kwamen in het bezit van de hierbij afgedrukte oude krantenfoto's. Daarbij werd de indruk gewekt, dat het om Zandvoortse omroepers zou gaan. Dat is zeer waarschijnlijk niet waar.

De bekende 84-jarige omroeper van Zandvoort, Floris Molenaar heeft gisteren (Donderdag) zijn 60-jarig huwelijk met Arendje van der Meije gevierd.

Zandvoort heeft nog steeds zijn omroeper, die de belangrijke dorps-, gebeurtenissen met bekkenslag den volke kond doet.

Het beroep van omroeper/klinker heeft ook inspiratie opgeroepen bij schrijvers en dichters. Met toestemming van de familie brengen wij hier het gedicht, "**De Klinker**" **(1914-1918)**, ooit geschreven door de Katwijkse dichteres mw. C. van Beelen-Krijgsman en opgenomen in het boek "Vissen voor de kerk".

"Nae de klink op strand, nae de klink op strand!!"
Met z'n petje in de ogen en z'n klinker in de hand,
gaat hij oud en al gebogen.
Door de kleine kromme straatjes van het oude vissersdorp
galmt het wijde roepen voort, van het zuiden naar de noord:
"Nae de klink op strand, nae de klink op strand!!"

't Was in de mobilisatietijd, de zorgelijke tijd der bonnen,
toen d'ellende en de nood en de honger was begonnen.
Toen liep op een goeie dag d'ouwe klinkerbaas te klinken,
in zijn stem een gulle lach: "Mense, mense, blijf 'iet thuis,
***Kaesbonne** haele op 't gemientehuis. Half acht mense, blijf 'iet thuis!"*

Kaas nu was een heerlijkheid in die flauwe, nare tijd.
Dus liep men half acht gauw te hoop om dat, waar kaas was voor te koop
Maar geen kaas werd opgedist, want de man had zich vergist.

's Andere daags klonk door de straten weer het monotoon geroep:
"In de war 'eweest! in de war 'eweest!" Mense, mense, luistr 's even,
*'t moste **kaersebonne** weze! In de war 'eweest, in de war 'eweest!"*

Mooi oud Katwijk met je straatjes en je ouwe klinkersbaas,
met je huisjes net als plaatjes en je wijde blauwe zee,
'k draag je steeds in 't harte mee.
En in blijd' herinnering denk ik, bij al wat j'ons nu kunt geven,
aan je beeld, dat lang verging, maar dat ons is bijgebleven.

C. van Beelen-Krijgsman

Wij willen onze waardering kenbaar maken voor degenen die ons in staat stelden dit geschrift te kunnen realiseren. In ieder geval de personen en instanties die ons fotomateriaal en tekst beschikbaar stelden. Zeker niet te vergeten Stichting Strandkorrels en de gemeente Zandvoort, voor hun financiële ondersteuning aan dit project.
Als dit geschrift mag bijdragen aan de kennis over Zandvoort, maar speciaal zijn dorpsomroepers, zal ons dat een groot genoegen zijn. Enkele afbeeldingen in deze publicatie zijn afkomstig uit het Zandvoorts Museum. Daar is meer te zien over de geschiedenis van Zandvoort en de dorpsomroepers.

De samensteller